

ונראה לישב דעת החולקים שאמנם מהתורה אסור לפדות (לר' אלעזר ורב כהנא – אבל לשמואל מותר מן התורה כנ"ל), מכל מקום אם עבר ופדה – חל פדיונו מהתורה, וחכמים הם שאמרו שאין להם פדיון אף בדיעבד. ומובן שהצריך ר"א לימוד שבמנחת חוטא מותר לפדות. וכן מובן שנחשב 'אינו ראוי' – מחמת האיסור.

(ע"ב) 'מאי טעמא דר' שמעון... אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל. אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים אינו קרוי אוכל... כל העומד לפדות כפדוי.' ע' במובא ביוסף דעת סוטה ה אודות שיטתו הכללית של ר' שמעון לדון אחר התכלית המכוונת של החפץ / הפעולה, ובהתאם למילוי / אי-מילוי יעודו.

'פרה מטמאה טומאת אוכלין... פרה נפדית על גב מערכתה' – ע' במובא ביוסף דעת שבועות יא.

דף קב

'דאי בעי פריק – אמר, אי בעי הוה זריק – לא אמרינן.' רש"י מבאר שהחילוק הוא בין מחוסר פדיה שאינה אלא דברים בעלמא, למחוסר מעשה כזריקה. [הגרז"ר בענגיס (ח"ב סו, כג) באר שבשאלה זו נחלקו שתמא דגמרא ורב אשי כאן, האם מחוסר פדיה נחשב כמחוסר מעשה או לא, ובוה יישב כמה סתירות ממקומות שונים, האם מחוסר פדיה נחשב כמחוסר מעשה].

ובשפת אמת כתב הסבר אחר; הפדיה אינה אלא סילוק האיסור הרובץ על האכל, הלכך כיון שראוי להפדות נחשב הדבר לאכל כמו שהוא עתה. אבל הזריקה היא המתיר של הקרבן, והיא זאת העושה אותו ל'אכל', הלכך אין די בראויות לזריקה להחל שם אכל כבר עתה.

(ע"ב) 'היינו טעמא דרבי יוסי, דקסבר כלי שרת מקדשין את הפסולין לכתחילה ליקרב' – בפסולים כאלו שאינם פסול גמור (עפ"י רש"י). אבל שאר פסולים, אין כלי שרת מקדשם ליקרב (ע' זבחים פז). ודאי שהבשר אינו נאכל. והטעם שאין כאן פסול גמור – לפי שקבלת הדם היתה בהכשר ורק אחר כך נודע לו, ושונה משאר מקומות שמקבל בכלי דבר פסול (עפ"י תוס' כריתות כד: שפת אמת. וע"ש פירוש נוסף, דלא כרש"י).

ועוד, הרי קרבן זה בא מתחילה על הספק, וכבר נשחט ונתקבל הדם ונראה לזריקה, הלכך הוקבע הזבח בהכשר, כי בכך הכשירתו תורה. והרי זה דומה לנודע אחר זריקה שלא נפסל (עפ"י חזו"א זבחים יט, ב).

'אמר ליה רב אשי לרב כהנא: מדאמר רבי שמעון כל העומד לזרוק כזרוק דמי, כל העומד לשרוף נמי כשרוף דמי – נותר ופרה אמאי מטמאין טומאת אוכלין, עפרא בעלמא הוא?' הקושיא צריכה באור, היכן מצינו בדברי רבי שמעון שדבר שעומד להשרף מחמת מצוה, נפקע ממנו שם אכל על ידי כך. לא שמענו אלא כלפי ענין דיני, שהעומד ליעשות נחשב כעשוי [כגון לענין שייחשב כ'היתה לו שעת הכושר' משום שהיה ראוי לזרוק. וכן לענין אשם תלוי – כאילו נודע לו לאחר זריקה], אבל לא לענין מציאות, שלא ייחשב 'אכל', והרי הטומאה תלויה במציאות שם 'אכל' – אכן יש לפרש כוונת הקושיא, כיון שנותר ופרה אסורים בהנאה ואינם בכלל מכל האכל אשר יאכל, שהרי אי אפשר להאכילם לאחרים [ובוה הלא שמענו מר' שמעון שכיון שמצד מצות הדת הוא אסור בהנאה – פקע ממנו חשיבות אכל], אלא שאתה בא לדון מצד זה שהיתה להם בעבר שעת הכושר, לכך

מטמאים טו"א – על כך באה הטענה, עד שאתה מביט אל העבר הבט אל העתיד, וכיון שעומדים להשרף – הרי הם כעפר. ומצד המצב ההוה – הלא אינם ראויים לאכילה כאמור, ואין להם תורת אכל (עפ"י אור שמח הל' טומאת אוכלין א, כה [וע"ע בחזו"א – פרה יג, א]).

לפי הסבר זה יוצא שלעולם אין אומרים 'כשרוף דמי' להפקיע חשיבות הדבר. והנחה זו נסתרת מדברי הר"ן (פ"ב דגטין. ומובא להלכה ברמ"א אה"ע ככה, א), אודות גט שנכתב על איסורי הגאה העומדים להשרף – פסול, שחשוב כמבוער דכל העומד לישרף כשרוף דמי. ומבואר בר"ן שהבין כפשטות הדברים כאן, שכל דבר העומד לישרף – הרי הוא כאפר.

והנה הפרי-חדש (באה"ע שם) הוכיח מדברי הרמב"ם שפוסק כחכמים ולא כר' שמעון ממה שכתב שהערלה וכלאי הכרם מטמאים טומאת אוכלין – והלא כיון שעומדים הם לשריפה, עפרא בעלמא הם ומדוע מטמאים (וכיוצא בזה הקשה בהגהות מצפה איתן. ע"ש. והשער-המלך כתב לדחות שאין אומרים 'עומד לישרף' אלא בדבר שמפורש בו שריפה בתורה, כנותר ופרה, אך לא בערלה וכלה"כ. הנה מלבד שצ"ב בסברא, יש להעיר הלא כשנטמאה הפרה שוב אינה עומדת לישרף למצוותה, שכבר נפסלה, אלא נשרפת משום שאסורה בהנאה, כמו שכתב הרמב"ן בשבועות יא: ואעפ"כ אמרו כאן סברת 'עומדת לישרף'. ואמנם י"ל כיון שבמצב הקודם לטומאה עומדת לישרף כמצוותה, שוב אינה מקבלת טומאה, הגם שאם תאמר שהיא טמאה, אינה בגדר 'עומדת לשרוף').

וכיוצא בדבר הוכיח השער-המלך (גירושין ד, ב) מסנדל המוחלט שמצותו בשריפה, ופסק הרמב"ם (יבום ד, כ) שאם חלצה בסנדל כזה – חליצתה כשרה, והלא עומד לישרף – מוכח שלהלכה נקט הרמב"ם שאין אומרים סברא זו, ד'כל העומד...'. אכן לפי דברי האור-שמח אין הוכחה כלל וכלל, כי אף ר' שמעון לא אמר סברא זו לבטל חשיבות הדבר במציאות. ורק בנותר ובפרה אמרו בגמרא כן לפי שאינם ראויים להאכל לאחרים ור"ש לשיטתו שכל שאינו ראוי להאכילו אינו מטמא טו"א, אבל לפי מה שאנו פוסקים שגם כשא"א להאכילו מטמא טו"א, העובדה שמיועדים לשריפה אין בה כדי להפקיע מהם שם אוכל, ולכך פסק הרמב"ם שהערלה וכלה"כ מטמאים טו"א. וכמו כן חליצת סנדל המוחלט – כשרה. וכן גט שכתבו על איסוה"נ יהא כשר – לפי שיטה זו.

– אם תאמר, מהו זה שאמר רב אשי לרב כהנא לר' שמעון שכל העומד לזרוק כזרוק דמי, והעומד לשרוף כשרוף דמי – והלא לעיל אמר רב אשי עצמו (וע"ש בתוס' שגורסים 'אמרייתא לרב כהנא'), שלענין טומאת אוכלין אין אומרים 'כל העומד לזרוק?' –

יש לומר שמודה רב אשי שאם לבסוף זרק או שרף – הרי כבר מעתה הוא כזרוק וכשרוף (כמו שכתבו התוס' לעיל בד"ה דאי). הלכך מקשה הלא בנותר ופרה יוכל לשרוף ואז נדון אותם כשרופים כבר מקודם, נמצא שלא קבלו טומאה. (אך קשה מדוע התוס' שחילקו חילוק זה, לא הוכיחו דבריהם מגמרא ערוכה שבכאן. וע"ע).

'נותר ופרה אמאי מטמאין טומאת אוכלין, עפרא בעלמא הוא? – אמר ליה: חיבת הקודש מכשרתן.' אף על פי שהפרה משנעשית אפר אינה מטמאה, ואין חיבת הקודש מכשרתה [לשיטת התוס' ביומא (מח ד"ה מדפסיל). וכן משמע מלשון הגמרא כאן שזו הנחה פשוטה שהאפר אינו מקבל טומאה, ולכך שאלו הלא העומד לישרף כשרוף דמי (כן כתב הרשב"א בתשובה ח"א לב. ודלא כשיטת ר"י בן מגאש. ע"ש), אעפ"כ כל עוד לא נשרפה בפועל ולא יצאה מידי מעילה [שאינן סברת 'כשרוף דמי' מועילה להוציא מידי מעילה], מועילה 'חיבת הקודש' להחשיבה כאוכלין המקבלים טומאה. אבל משנעשית אפר ממש, שפקע ממנה דין מעילה ושוב אין לה דין 'חטאת', אין אומרים בה 'חיבת הקודש'. [ובעיקר השאלה, האם אפר הפרה מקבל טומאה – נראה שתלוי הדבר במחלוקת הרמב"ם והראב"ד, האם היסח הדעת פוסל באפר פרה; שאם אכן פוסל, הרי הוא מקבל טומאה מדין 'למשמרת'] (עפ"י הגר"ה – בחדושי הש"ס).

יש מן האחרונים שדנו על עצמות וגידין של קדשים, שאינם ראויים לאכילה, האם יש בהם טומאה משום חיבת הקודש, ואעפ"י שאינם עולים על המזבח [שלא כעצים ולבונה], וכשם שמצינו כאן לענין נותר שמתמא משום חיבת הקדש. או שמא יש לחלק ביניהם, כי כאן עכ"פ יש בהם מצות שריפה עדיין, אבל עצמות שאינן טעונות שריפה ומותר להשליכן, אין בהם קדושה כלל [וחילוק זה קרוב לחילוק דלעיל, בין פרה שמצותה להשרף ובין אפר] – ע' משנה למלך פסוה"מ יח, ז; צל"ה פסחים יט. מנחת חינוך קמה, ט; קמו, ג. ואולם קדשים שנפסלו, כגון לבונה שנתפגלה או שנתותרה – נראה שיש בהם טומאה משום חיבת הקדש, כשם שאמרו כאן לענין נותר (מנ"ח שם).

'אמרו לו בכלי אחד נדרת...' נראה שהוא הדין ברישא, בהחלפת מחבת במרחשת – אם אמרו לו 'במחבת נדרת' ולא חש לדבריהם ושינה מכפי נדרו – פסול מאותו הטעם, שאין אומרים כוונתו לנדר אחר. ונקט התנא הדין שסיים לדבר בו (תוס' יום טוב). ויתכן שלכך נקט הדין השני, כי רק שם יש לו תקנה להעבירו לכלי אחד או לשני כלים, כפי שנדר, כיון שמדובר שהביאו בכלי חול ועדיין לא נקבעה המנחה, אבל כששינה במחבת ומרחשת שוב אין לו תקנה (עפ"י תוס' חדשים על המשניות; הרושי הגרז"ס).

נקטו שמדובר בכלי חול ומשום כך יש לו תקנה. ואולם בחזו"א (כט, יט ע"ש בפרטות) מבואר שאפילו נתן בכלי שרת, כיון שטעה בתחילה והעמידוהו על טעותו וחזר ונתן כראוי – כשר, ואע"פ שכבר נבללה המנחה בשני כלים, שלא כפי נדרו – עקירה בטעות היא ולא עקירה היא. וכן נקט ב'זבח תודה', שאם הזכירוהו ותיכף החזיר לכלי הראוי – נראה שכשר. ומה שכתבו התו"ח והגרז"ס שברישא אין לו תקנה – אם פרשו שכבר טגגם במחבת או במרחשת, נחא. ואולם בזבח תודה פרש (והוכיח מרד"ה והא תניא) שרק הניחן שם ועדיין לא טיגגן. ולפי הסבר זה תלוי הדבר בשתי הדעות הנזכרות; להתו"ח והגרז"ס, כיון שהניחה בכלי שרת – נתקדשה המנחה ואין לו תקנה. אבל לדברי החזו"א והזבח-תודה (וכן נראה שנקט בפשיטות בספר יד דוד) – גם ברישא יש לו תקנה, מפני שהנתינה בכלי שרת בטעות – אינה פוסלת.

'אמרו לו בשני כלים נדרת, הקריבן בשני כלים – כשרין, נתנו לכלי אחד – כשתי מנחות שנתערבו.' יש לדייק מלשון 'נתנו לכלי אחד' שמדובר כשאמרו לו בשני כלים נדרת – ציית וחילקן לשני כלים, ואחר כך חזר ונתן לכלי אחד. והשמיענו בזה שאף על פי שבתחילת הבאתו נתנם בכלי אחד – הרי זה כשתי מנחות שנתערבו (לחם משנה מעשה הקרבנות יז, ד, עפ"י התוס'. ואולם הרמב"ם העתיק 'הקריבן בכלי אחד' ולא 'נתנו').

ויש לשמוע מזה שאם לא חילק כלל בשני כלים אלא הביא מלכתחילה בכלי אחד – אין זה כשתי מנחות שנתערבו שיכול לקמוץ מכל אחד, שהרי מעולם לא היו המנחות ניכרות לעצמן, הלכך פסול בכל אופן (עפ"י זבח תודה ושפת אמת. וכתב שם שכן הוא לכו"ע, בין לגרסת המשנה 'נתנו' בכלי אחד, ובין לגרסת הרמב"ם).

דף קג

'אמאי, נדר ופתחו עמו...' ע' במצוין לעיל פא.

'באומר, אילו הייתי יודע שאין נודרין כך לא הייתי נודר כך אלא כך' – ואף על פי כן פוטר רבי שמעון כיון שלמעשה לא היתה דעתו אלא למה שאמר, להביא מנחה מן השעורים [ולדעתו בגמר דבריו

וכן אמר רבי אלעזר, אלא שחילק ואמר שמנחת חוטא נפדית אפילו טהורה (מחטאתו; על חטאתו – מכאן שעני והעשיר פודה מנחתו ומביא קרבן עשיר).
משקדשו בכלי – אין להם פדיון, שקדושתם קדושת הגוף.

ד. עצים ולבונה וכלי שרת – אין להם פדיון. מבואר בגמרא שמדרבנן הוא, משום שאינם מצויים או משום שנחשבים כטהורים.

יש שכתבו בדעת הרמב"ם שאם נטמאו או נפסלו – יש להם פדיון (עפ"י להם משנה איסור"מ ו,ה; אבי עזרי אבה"ט יא,יג). ויש סוברים רק אם נפסלו בפסול אחר יש להם פדיון, אך לא כשנטמאו (שעה"מ איסור"מ ו,ד ועוד).

ואולם עצים שנתקדשו בכלי ע"י שיפויין (וכן בקרבן עצים ואליבא דרבי), וכן לבונה שניתנה בכלי – אין להם פדיון מהתורה, שקדשו קדושת הגוף.

א. וכן כלי שרת, לר' נחמיה – אין להם פדיון מהתורה (עפ"י תוס'). ויש חולקים (ע' תוס' מעילה; שעה"מ סוף הל' איסור"מ).

ובספר אור שמח (איסור"מ ו,ד) כתב שלאחר שנעשה בהם עבודה – לכולי עלמא אין להם פדיון מהתורה. והדיון בגמרא אמור רק כל עוד לא נתחנכו בעבודה (וכן משמע בפירוש הראב"ד לתו"כ בחקוטי ד. וע"ע בקרן אורה כאן ובמעילה יט:).

ב. כלים שנפסלו מעבודה לצמיתות – בשעה"מ (סוף הל' איסור"מ) כתב שיש להם פדיון (וע"ע בני בנימין ח"א לה-לט; יד דוד כאן).

דפים קא – קב

קסט. א. האם עצים ולבונה של הקדש מקבלים טומאה?

ב. האם איסורי הנאה מטמאים טומאת אוכלין?

ג. פיגל בעבודת הזבח או המנחה – האם הקרבן מטמא טומאת אוכלין?

ד. קרבן שנותר לאחר זמנו – האם מטמא טומאת אוכלין?

ה. צריד (= גוש שלא נבלל) של מנחות – האם מטמא טומאת אוכלין, ועושה 'שני' בנגיעתו בדבר אחר?

א. עצים ולבונה שנתקדשו בכלי, אף על פי שאינם אכל, מקבלים טומאה משום חיבת הקודש.

א. פרושו התוס' שעד שלא נתקדשו בכלי, כגון עצים קודם שיפוי ולבונה שלא ניתנה בכלי –

מקבלים טומאה מדרבנן, משקדשו בכלי – מהתורה. והביאו מרש"י במקום אחר שלאחר

שנתקדשו בכלי אינו אלא מדרבנן, וקודם שנתקדשו בכלי, אפילו מדרבנן אין מועילה חיבת

הקודש. (עתוס' חולין לו ושו"ת הרשב"א ח"א לד).

ויש שתלו דין זה במחלוקת התנאים האם העצים דינם כקרבן גמור אם לאו, שאם אינם כקרבן

אין חיבת הקדש מכשירתם לטומאה [ולדעה זו עיקר הכתוב בא ללבונה ולא לעצים] (עתוס'

חגיגה כד. פירוש המשנה לרמב"ם זכחים פ"ד (מה:); רמב"ם טומאת אוכלין יז; מנ"ח קמה,ו; נובי"ק י"ד ד;

חדושי הגר"ח הלוי פסוה"מ יח,יב).

ב. קידוש העצים בכלי; התוס' (כאן ובזבחים לד) מפרשים דהיינו על ידי השיפוי המתקנם למערכה,

שהיה נעשה בקרדום מיוחד של הקדש. ויש מפרשים בחתייתם במחתה על המזבח

עם הגחלים (ערש"י זבחים לד. ד"ה שקידשו). ויש מהאחרונים שכתב שהעצים שהניחום על המזבח

חיבת הקודש מכשירתם, שהמזבח מקדש לא פחות משאר הכלים (עפ"י שפת אמת. ואולם בספר מקדש דוד (יא) כתב להוכיח שאין על העצים שעל המזבח אלא קדושת דמים).

ב. לדברי חכמים, איסורי הנאה כולם מטמאים טומאת אוכלין. רבי שמעון אומר: איסורי הנאה שלא היה להם שעת הכושר, כגון ערלה וכלאים וכו' – אינם מטמאים טומאת אוכלין (מכל האכל אשר יאכל – אוכל הראוי להאכילו לאחרים, הוא בלבד מטמא טומאת אוכלין), אבל היתה לו שעת הכושר, כגון בשר בחלב שקודם שבושלו ביחד היו מותרים – מטמא טומאת אוכלין. הלכה כחכמים.

ג. זבח או מנחה שנתפגלו; לדעת חכמים, מטמאים טומאת אוכלין בכל אופן. לרבי שמעון, זבח שפיגלו בו בשחיטה [או בזריקה – לרב אשי], אינו מטמא טו"א לפי שלא היתה לו שעת הכושר. ובמנחה, אם הקדישה במחובר שמעולם לא היתה אוכל הראוי לאכילה – אינה מטמאה [ואפילו לפי הדעה שאפשר לפדות מנחות טהורים עד שלא קדשו בכלי – כיון שאין מצוה לפדותן ולא פדאן, אין דנים אותה כמי שהיתה לה שעת כושר להייתה ראויה לאכילה]. ואם הקדיש לאחר שנתלש, הואיל והיתה לה שעת הכושר – מטמאה טומאת אוכלין.

ד. נותר; לחכמים, מטמא טו"א. ולרבי שמעון, לן קודם זריקה – אינו מטמא. [בתחילה העמידו זאת רק כשלא היה ראוי ליזרק, שלא היתה לו שהות ביום. ולבסוף אמר רב אשי אפילו נראה לזריקה – כיון שלא זרק, אין כאן 'שעת הכושר']. לן לאחר זריקה – מטמא, שהיתה לו שעת הכושר. ואם נוגע בדבר אחר – נעשה זה שני לטומאה. אלא שאפשר שמן התורה אינו עושה שני רק הוא עצמו פסול ותו לא, ומדרבנן עושה שני, ואם נגע בקודש, תולין ולא שורפין (כן מבואר בגמרא שהשוו זאת לבעית ריש לקיש שבסמוך).

ה. צריד של מנחות הריהו טמא טומאת אוכלין הגם שלא הוכשר במשקה – משום חיבת הקודש. ונסתפק ריש לקיש האם מונים בו ראשון ושני. ופרשו בגמרא שספקו על דין תורה, אבל מדרבנן ודאי עושה שני. (ונפ"מ שאין שורפים קדשים בטומאה דרבנן אלא תולין, עד שתעובר צורתן. עפ"י רש"י).
א. לרב יוסף (בחולין לו:), הספק הוא אף כלפי דין דרבנן, האם עושה 'שני' אם לאו (עפ"י תוס').
ב. ספקו של ריש לקיש עלה ב'תיקו' (בחולין לו:). ובירושלמי (הגיגה ג, ב) פשוט לקולא מיתור הכתוב. להלכה פסק הרמב"ם (אבה"ט ח, ג), שמונים בו ראשון ושני [לכאורה היינו מדרבנן. ע' כס"מ]. והראב"ד (וע' גם ר"ח פסחים כ) כתב שהוא ספק, ולקולא (ע' באור שיטתו בחזו"א ידים ז, ד).
ג. נטמא הצריד בטומאה דרבנן, אפשר שאף מדרבנן אינו עושה ראשון ושני (ע' כס"מ אבות הטומאות יב, יג – בדעת הרמב"ם).

ד. יש מן הראשונים שסוברים שאם המנחה כולה נבללה ונשאר בה דבר יבש מועט, אותו דבר הוכשר לקבל טומאה מדין 'צירוף כלי', והנידון כאן אינו אלא כשהמנחה כולה יבשה ולא בלולה. ואולם יש סוברים שאין מועיל 'צירוף כלי' אלא לענין טומאה ולא לענין הכשר לקבלת טומאה (עתורי"ד פסחים כ. תוס' ותורא"ש וש"ר חולין לו:).
ה. עוד בידינו הכשר לקבלת טומאה בבשר קדשים – בפסחים כ.

קע. סברת 'כל העומד ליעשות כעשוי דמי', לענין מה היא מוזכרת בסוגיא, ומהם חילוקי השיטות השונות?

רבי שמעון סובר 'כל העומד לפדות – כפדוי דמי' ולפיכך פרה אדומה מטמאה טומאת אוכלין [בניגוד לשאר איסורי הנאה שלא היתה להם שעת הכושר – שאינם מטמאים טו"א לדעתו], כיון שעומדת היא לפדות אפילו על גבי מערכתה, אילו מצא אחרת נאה הימנה. עוד אמרו בגמרא בתחילה (ואפשר שכן היא דעת כמה חכמים אליבא דאמת – ע' תד"ה דאי) שכמו כן יש לומר לר"ש 'כל העומד לזרוק כזרוק דמי', לענין קרבן שנראה לזריקה שאפילו לן הדם או נתפגל בזריקה – מטמא טומאת אוכלין, כיון שנראה שעה אחת לזריקה והיה עומד לכך. ואולם רב אשי אמר שאין אומרים סברא זו אלא לענין פדיה ולא לענין זריקה, שמחוסר מעשה הוא. ואולם אם לבסוף נזרק הדם בהכשר, אפשר שמודה רב אשי שכבר משנראה לזרוק נידון כזרוק (עפ"י תוס').

דם קרבן שהיה עומד לזרוק – יצא מידי מעילה לדברי ר' יהושע, שנחשב שהיתה לו שעת התר לכהנים כיון שהיה עומד לזרוק ולהאכל [ואמרו שרב אשי מודה לזה, כי לענין מעילה די בכך שהיה ראוי להיות מותר לכהנים וכבר יצא מידי קדשי ה', ושוב אין חוזרת קדושתו לענין מעילה]. המביא אשם תלוי ושחטו והדם נתון בכוס מוכן לזריקה, ועתה נודע שלא חטא; רבי יוסי אומר: הדם יורק והבשר יאכל. ופרש רבא שטעמו כשיטת רבי שמעון, וכאילו כבר נזרק הדם ונודע לו אח"כ, שכשר. ואמנם דחו בגמרא טעם זה אליבא דרב אשי, ופרשו טעם אחר בדברי רבי יוסי [שכלי שרת מקדשין את הפסולים ליקרב בכגון זה]. נותר ופרה אדומה, כיון שהם עומדים לשריפה, לכאורה אינם מטמאים טומאת אוכלים לרבי שמעון שהרי הם כאפר. אך מפני חיבת הקודש – מטמאים [ואף מונים בהם ראשון ושני, אך אולי רק מדרבנן]. מבואר בסוגיא שבמקום שאין מצוה בדבר, לזרוק / לפדות – אין שייכת סברת 'כל העומד בגלל האפשרות גרידא.

א. אולם אם עומד הדבר להעשות מצד המציאות, גם אם אין בדבר סרך מצוה – כעשוי דמי. ואפשר שבוה גם רב אשי מודה שאף במחוסר מעשה כגון בזריקה אומרים כן (עפ"י שער המלך גירושין ד, ב).

ב. להלכה כתבו הפוסקים דקיימא לן כשיטת ר' שמעון לנקוט סברת 'כל העומד' (ע' באבן העזר קכד). ואולם אין הדבר מוסכם על דעת הכל (ע' חלקת מחוקק ופרי חדש שם; שער המלך גירושין ד, ב – בדעת הרמב"ם שהלכה כרבנן, ושיש לחוש לשיטה זו למעשה). ולענין זריקה, אין אומרים 'כזרוק דמי' (ערמב"ם פסוהמ"ק ד, יט; רד"ל ושפ"א כריתות כד; אג"מ יו"ד ח"ב פח).

ג. עוד בפירוט דין אשם תלוי כשנודע שלא חטא – בכריתות כג"כד.

דף קב

קעא. המביא מנחה בשינוי ממה שנדר – מה דינו באופנים דלהלן?

א. 'הרי עלי במחבת' והביא במרחשת, או להפך – במרחשת והביא במחבת.

ב. 'הרי זו במרחשת' והביא במחבת, ולהפך.

ג. 'הרי עלי שני עשרונות בשני כלים' והביא בכלי אחד, וכן להפך.

ד. 'הרי אלו בשני כלים' והביא בכלי אחד, ולהפך.

א. 'הרי עלי במחבת' והביא במרחשת, או להפך – מה שהביא הביא וידי נדרו לא יצא. כן סתמה משנתנו.

רבי שמעון אומר (בברייתא): יצא (דקביעותא דמנא – לאו כלום הוא).

ב. 'הרי זו במחבת / במרחשת' והחליף – פסולה (ונתקדשה בכלי ליפסול). רבי שמעון מכשיר (כן אמרו בגמרא לעיל ג. וכ"ה ברש"י כאן).

בשפת אמת (ג) צדד שלפי המסקנא אפילו לר"ש פסולה. ובוה יישוב קושית התוס'.

ג. 'הרי עלי שני עשרונים בשני כלים' והביא בכלי אחד – מה שהביא הביא וידי חובתו לא יצא. וכן להפך. יש שדגו כשהביא בכלי אחד יצא עכ"פ במקצת נדרו, וא"צ להביא עוד אלא עשרון אחד נוסף (ע' שפ"א וחדושי הגר"ס).

אמרו לו: בשני כלים נדרת, ולא חש לדבריהם ונתנו לכלי אחד – הרי זה כשני מנחות שנתערבו (שנראה שאין כוונתו לנדבה אחרת), הלכך אם אפשר לקמוץ מכל אחד בפני עצמו – כשר, ואם לאו פסול. נראה מהתוס' שזה רק כאשר היו בשני כלים וחזר ונתנן לכלי אחד, אבל אם מעולם לא היו בשני כלים – לעולם פסול (שפ"א וז"ת).

והוא הדין להפך, אמרו לו בכלי אחד נדרת, והקריבן בשני כלים – פסולים. שמע לדבריהם וחזר ועשאו כראוי – כשר.

אפילו כבר בללן בשני כלים של קודש (עפ"י חזו"א וזבח תודה). ויש חולקים. רבי שמעון מכשיר בכל זה.

ד. 'הרי אלו בשני כלים / בכלי אחד' והחליף – פסול (משום מנחה חסרה או יתרה. ועוד, שריבה או מיעט בקמצים. רש"י). רבי שמעון מכשיר.

כשאמר 'אלו בשני כלים' ונתן בכלי אחד, דינו כשתי מנחות שנתערבו, הלכך אם יכול לקמוץ מכל אחת בפני עצמה – כשר (רש"י ותוס').

במה דברים אמורים, כששינה מדבריו שבשעת הנדר, אבל אם נדר מנחה סתם ורק בשעה שהפריש פרש 'אביא לשם נדרי במחבת' וכיו"ב – כשר (כאשר נדרת – ולא כאשר הפרשת).

מהרמב"ם משמע שהוא הדין אם בשעת הפרשה נתנן בשני כלים, וחזר והביאן בכלי אחד – לא נקבעו בהפרשה. ונראה שהוא הדין במחבת ובמרחשת. אלא שצ"ע מדוע לא קידשן הכלי ליפסול (זבח תודה). ובחזו"א (כט, כ) פרש דברי הרמב"ם כפרש"י, והנתינה בכלי שכתב הרמב"ם – היינו בכלי חול מביתו, אבל קדושת כלי אכן קובעתן.

ובספר שפת אמת כתב בדעת הרמב"ם שדוקא כשהפריש ולא דיבר כלום, אבל הפריש בפה – אפשר שהרי הוא כנודר עתה, ואסור לשנות.

דף קג

קעב. א. האומר 'הרי עלי מנחה מן השעורים / מן העדשים' – מה דינו? ומה הדין בשאר שינויים שפרש בנדרו להביא מנחה שלא כדינה?

ב. מה דין הנודר מנחה של ששים ואחד עשרון?

א. 'הרי עלי מנחה מן השעורים' – יביא מן החטים. רבי שמעון פוטר, שלא התנדב כדרך המתנדבים. רבי יוחנן (וכן חזקיה – לאחר חזרתו) העמידה אפילו לדעת בית הלל שהאומר 'הריני נזיר מן הגרגרות' אינו נזיר – כי כאן מדובר באומר אילו הייתי יודע שאין נודרים כך, הייתי נודר כראוי, מן החטים, הלכך אין כאן חרטה ולא שום פתח לנדרו. אמנם לבית שמאי שאמרו הרי זה נזיר, אף כאן אפילו לא יאמר 'אילו